

Dubravka Kolić, arhivska savjetnica

Državni arhiv u Zadru

dubravka.kolic@dazd.hr

Nevenka Kalebić, asistentica

Odjel za informacijske znanosti, Sveučilište u Zadru

nkalebic@unizd.hr

Milenka Rogić, dipl. knjižničarka

Državni arhiv u Zadru

milenka.rogic@dazd.hr

Katarina Vukić, dipl. knjižničarka

Zadar

kvukic23@gmail.com

Obiteljski fond Draganić Vrančić
digitalizacija i primjena *Pravilnika za opis i pristup građi*
u knjižnicama, arhivima i muzejima

Draganić Vrančić Family Fonds
digitization and application of the *Rules for Description*
and Access to Resources in Libraries, Archives and
Museums

UDK / UDC: 929.52Draganić Vrančić

004:930.25(497.581.1)

025.31:[027+069+930.25]Prethodno priopćenje – Preliminary communication

Arhivi, knjižnice, muzeji:
mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture
24 (2021), 117-133
ISSN 1849-4080
© HAD 2021

Primljeno / Received on: 22. 10. 2021.
Prihvaćeno / Accepted on: 13. 12. 2021.

Sažetak

Interoperabilnost i međusobna razmjena informacija među baštinskim ustanovama postaje temelj suvremenoga pristupa organizaciji informacija u digitalnome okruženju u kojemu granice među arhivima, knjižnicama, muzejima i srodnim ustanovama postupno nestaju. S aspekta povezivanja podataka te njihova korištenja unutar sustava gdje se mogu pretraživati distribuirane informacije iz različitih izvora, primarna je ujednačenost opisa u različitim zajednicama koja se postiže primjenom zajedničkih pravila za opis građe. *Pravilnik za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima* nastao je na temelju međunarodnih i nacionalnih norma te konceptualnih modela koji su razvijeni unutar međunarodne knjižnične, arhivske i muzejske zajednice. Razvoj pravilnika koji omogućuje standardiziranja opisa građe u knjižnicama, arhivima i muzejima te doprinosi učinkovitijoj razmjeni, dijeljenju, integraciji i ponovnoj uporabi podataka među baštinskim ustanovama bio je poticaj za pokretanje projekta Obiteljski fond Draganić-Vrančić: digitalizacija i primjena *Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima* (KAM) u Državnome arhivu u Zadru. Cilj je projekta povećati dostupnost informacija o gradivu te poboljšati pretraživost i razmjenu informacija kao i zaštitu izvornika. U sklopu projekta izrađen je informacijski sustav u skladu sa standardima te je testirana primjena *Pravilnika KAM* na opis obiteljskoga fonda Draganić Vrančić. Gradivo je digitalizirano i zajedno s metapodacima dostupno je putem korisničkoga sučelja informacijskoga sustava.

Ključne riječi: Draganić Vrančić, obiteljski fond, digitalizacija, *Pravilnik za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima*

Abstract

Interoperability and mutual exchange of information between related heritage institutions is becoming the basis of a modern approach to the organization of information in a digital environment where the boundaries between archives, libraries, museums and related institutions are gradually disappearing. From the aspect of data linking and their use within systems where distributed information from different sources can be searched, the uniformity of resource description in different communities is achieved by applying common rules for

resource description. The *Rules for Description and Access to Resources in Libraries, Archives and Museums* were created on the basis of international and national standards and conceptual models developed within the international library, archive and museum community. Development of the rules that enable standardization of resource description in libraries, archives and museums and contribute to more efficient data exchange, sharing, integration and reuse of data among heritage institutions was the impetus for launching the Draganić Vrančić family fonds project: digitization and application of the *Rules for Description and Access to Resources in Libraries, Archives and Museums* (KAM) in The State Archives in Zadar. The aim of the project is to increase the availability of information about the material in the fonds and to improve searchability and exchange of information, as well as protection of the originals. As part of the project an information system was developed following the standards, and the application of KAM rules for creating the description of Draganić Vrančić family fonds was tested. The materials are digitized and are accessible through the user interface of the information system, accompanied with metadata.

Key words: Draganić Vrančić, family fonds, digitalization, *Rules for Description and Access to Resources in Libraries, Archives and Museums*

Uvod

Razvoj novoga nacionalnog *Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima* (KAM)¹ potaknuo je djelatnike Državnoga arhiva u Zadru i njihove suradnike da početkom 2020. godine pokrenu pilot-projekt koji bi obuhvaćao digitalizaciju fonda HR-DAZD-352 *Obitelj Draganić Vrančić* te primjenu Pravilnika KAM na opis gradiva. Fond sadržava privatne i poslovne spise triju generacija obitelji Vrančić, jedne generacije obitelji Draganić i pet generacija obitelji Draganić Vrančić, a među njima su vrijedni autografi i skice Fausta Vrančića te autografi njegova strica Mihovila i nećaka Karla. Nažalost, dijelovi obiteljskoga fonda raspršeni su na nekoliko lokacija (u Državnome arhivu u Zadru, Državnome arhivu u Rijeci, Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici te u Beču i Mađarskoj), pa su digitalizacija i standardiziran opis gradiva bili preduvjet okupljanju cjelovitoga fonda u digitalnome okruženju.

¹ Pravilnik za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima. Zagreb: Hrvatski državni arhiv; Muzejski dokumentacijski centar; Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2021. [citirano: 2021-11-10] Dostupno na: <https://pravilnik.kam.hr>.

Ciljevi su projekta:

1. povećati dostupnost fonda *Obitelj Draganić Vrančić* omogućavanjem slobodnoga pristupa digitalnim inačicama i tako potaknuti njegovo daljnje istraživanje istodobno štiteći izvornike
2. testirati primjenu *Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima* na opis arhivskoga gradiva te dati doprinos razvoju *Pravilnika* sudjelovanjem u radu radne grupe arhivskih djelatnika
3. izgraditi informacijsku infrastrukturu koja će podržati različite mogućnosti pretraživanja u skladu s očekivanjima korisnika
4. potaknuti suradnju s drugim imateljima radi okupljanja cjelovitoga obiteljskog fonda u digitalnome okruženju
5. potaknuti interdisciplinarni pristup istraživanju fonda okupljanjem suradnika iz različitih područja.

Fond obitelji Draganić Vrančić pogodan je za digitalizaciju jer je riječ o arhivistički sređenome fondu nevelika opsega, a za građu koju sadržava kao i za djelovanje pojedinih članova obitelji Draganić Vrančić interes istraživača ne jenjava, o čemu govori i bibliografija radova o najpoznatijim članovima obitelji – Antunu² i Faustu Vrančiću³. Značenje obitelji Draganić Vrančić i njihove ostavštine za hrvatsku, a osobito za dalmatinsku povijest i kulturu opće je poznato.

Prema novoobjavljenim *Smjernicama za digitalizaciju kulturne baštine* uputno je za digitalizaciju odabrati fond koji je već opisan metapodacima.⁴ Fond obitelji Draganić Vrančić tek je trebalo opisati u digitalnome obliku, stoga je bio pogodan za testiranje primjene *Pravilnika KAM* na opis fonda na svim razinama opisa.

Projekt se odvijao u tri faze. U prvoj fazi (ožujak – prosinac 2020.) analizirani su standardi za digitalizaciju i opis arhivskoga gradiva, definirani su kriteriji odabira gradiva i aplikacijski profil te se pristupilo izradi informa-

² Zbornik o Antunu Vrančiću: zbornik radova sa znanstvenoga skupa o Antunu Vrančiću, Šibenik, 11. – 12. lipnja 2004. / [ur. Vilijam Lakić]. Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2005.

³ Zbornik o Faustu Vrančiću: zbornik radova sa Znanstvenog skupa *Obitelj Vrančić u hrvatskoj književnosti i znanosti*, Šibenik, 12. – 14. rujna 1995. / [ur. Vilijam Lakić]. Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2001.

⁴ Smjernice za digitalizaciju kulturne baštine. Projekt "e-Kultura Digitalizacija kulturne baštine". Studeni 2020. Str. 14–15 [citirano: 2021-11-09] Dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/kulturna%20ba%C5%A1tina/e-kultura%20smjernice//Smjernice%20za%20digitalizaciju%20kulturne%20ba%C5%A1tine.docx>.

cijskoga sustava. U drugoj fazi (siječanj – rujan 2021.) gradivo je opisano i digitalizirano te je dizajnirano korisničko sučelje. Treća faza započela je u rujnu 2021., a predviđena je za prezentaciju rezultata projekta, komunikaciju s korisnicima o njihovu iskustvu istraživanja gradiva i poticanje interdisciplinarnoga pristupa istraživanju fonda.

Sređivanje gradiva

Obiteljski fond Draganić Vrančić sređen je 2013. godine⁵ u vrijeme dok hrvatskim arhivistima nisu bile dostupne na jednome mjestu okupljene smjernice i načela sređivanja osobnih i obiteljskih fondova. Naredne godine, 2014. iz tiska je izašla knjiga Meline Lučić, *Osobni arhivski fondovi*,⁶ čime je taj nedostatak većim dijelom ispravljen jer su obiteljski fondovi u svojoj naravi multiplicirani osobni fondovi.

Vremenski raspon gradiva u fondu je od 1434. do 1921. godine. Postupak sređivanja detaljno je opisan u analitičkome inventaru, stoga se ovdje samo ukratko prenose informacije o gradivu i njegovu sređivanju. Nakon sređivanja gradiva koje se prethodno nalazilo u 4 svežnja netočno procijenjena na 0,7 dužnih metara, dokumenti su smješteni u 3 arhivske kutije, a 22 spisa veća formata najprije su poslana u Restauratorski odjel Arhiva na popravak ili izravnavanje te su potom uložena u mape i čuvaju se u odgovarajućim ladicama. Glavnina je gradiva na papiru, a 20 je spisa na pergameni. U fondu prevladava talijanski jezik.

Spisi su nakon identifikacije razvrstani u serije: *Obitelj Draganić*, *Obitelj Vrančić* i *Obitelj Draganić Vrančić*, a unutar njih na generacijske serije. Dokumenti povezani s pojedinim članovima obitelji razvrstani su na niže skupine uobičajene za obiteljske fondove u slučajevima kad je bilo dovoljno dokumenta za razvrstavanje. Korespondencija je razvrstana prema pošiljatelju abecedno, osim rodbine koja je svrstana na početak.

Spisi koji se odnose na upravljanje obiteljskim posjedima sačuvani su u jedinstvenoj seriji *Posjedi*, koja je opsegom najveća te je razvrstana u podserije: *Posjedi obitelji Vrančić*, *Posjedi obitelji Draganić* i *Posjedi obitelji Draganić*

⁵ Kolić, Dubravka. *Obitelj Draganić Vrančić: analitički inventar*. Zadar: Državni arhiv u Zadru, 2013.

⁶ Lučić, Melina. *Osobni arhivski fondovi: arhivistički pogled na prikupljanje, obradbu i interpretaciju rukopisnih ostavština u baštinskim institucijama*. Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 2014.

Vrančić, koja je jedina sadržajno cjelovita te je stoga razvrstana prema uobičajenim podskupinama.⁷

U seriju *Miscellanea* razvrstani su spisi koje nije bilo moguće povezati s obiteljima Draganić, Vrančić i Draganić Vrančić te su unutar serije razvrstani na tri podserije. Fond je signiran kako je definirano normom ISAD(G), a iz signature nižih hijerarhijskih jedinica vidljivo je njihovo mjesto u hijerarhiji fonda. Nakon uvida u cjelokupno gradivo, definirana je struktura fonda:

1. OBITELJ VRANČIĆ

- 1.1. Antun Vrančić, rođ. 1504., sin Frane
- 1.2. Mihovil Vrančić, rođ., 1507. sin Frane
- 1.3. Faust Vrančić, rođ. 1551.
 - 1.3.1. Poslovni spisi
 - 1.3.2. Spisi vezani uz Faustove izume
 - 1.3.3. Logičke rasprave (autografi)
- 1.4. Karlo Vrančić, pok. Kazimira, rođ. 1609.

2. OBITELJ DRAGANIĆ

- 2.1. Jeronim Draganić

3. OBITELJ DRAGANIĆ VRANČIĆ

- 3 A Genealoško stablo (nepotpuno)
- 3.1. Frane Draganić Vrančić, rođ. 1711., sin Jeronima
- 3.2. Nikola Mihovil Draganić Vrančić, rođ. 1740., sin Frane
 - 3.2.1. Imovinskopravni spisi
 - 3.2.2. Korespondencija
- 3.3. Kazimir Draganić Vrančić, rođ. 1746., sin Frane
 - 3.3.1. Osobni spisi
 - 3.3.2. Imovinskopravni spisi
 - 3.3.3. Sudski spisi
 - 3.3.4. Poslovni spisi
 - 3.3.5. Korespondencija
- 3.4. Kazimir Faust Draganić Vrančić, rođ. 1782., sin Nikole Mihovila
- 3.5. Faust Vincenzo, rođ. 1784., sin Nikole Mihovila
- 3.6. Frane Kazimir, rođ. 1816., sin Fausta Vincenza
 - 3.6.1. Osobni spisi

⁷ Vidi strukturu fonda u nastavku.

3.6.2. Imovinskopravni spisi

3.6.3. Društvene aktivnosti

3.6.4. Srodna obitelj Soppe Papali

3.6.5. Korespondencija

3.7. Alfred Draganić Vrančić, rođ. 1863., sin Frane Kazimira

4. POSJEDI

4.1. Posjedi obitelji Vrančić

4.1.1. Kupoprodaje

4.1.2. Spisi o kolonatu

4.2. Posjedi obitelji Draganić

4.2.1. Kupoprodaje

4.2.2. Spisi o zakupu i najmu

4.3. Posjedi Draganić Vrančić

4.3.1. Kupoprodaje

4.3.2. Spisi o zakupu i najmu

4.3.3. Sudski spisi sporova zbog posjeda

4.3.4. Spisi o kolonatu

4.3.5. Topografski planovi

4.3.6. Evidencije prihoda, rashoda i prinosa

5. MISCELLANEA

5.1. Dokumenti osoba koji nisu članovi obitelji

5.2. Dokumenti raznih institucija

5.3. Ostalo

Digitalizacija i primjena *Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima* (KAM)

Potaknut suvremenim teorijskim načelima i njihovom praktičnom primjenom, Državni arhiv u Zadru projektom Digitalizacija i primjena *Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima* (KAM) istraživačima, znanstvenicima, kao i široj zainteresiranoj javnosti pruža unaprijeđen način pretraživanja i pronalaska dokumenata iz fonda *Obitelj Draganić Vrančić*. Cilj je fond učiniti vidljivijim i dostupnijim, a izradom informacijskoga sustava sa strukturiranim metapodacima o gradivu povećava se pretraživost i razmjena informacija.

Projekt se realizira kroz sljedeće aktivnosti:

1. sastavljanje aplikacijskog profila
2. izrada baze podataka i informacijskoga sustava
3. opis gradiva prema *Pravilniku za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima* (KAM)
4. dizajn korisničkoga sučelja informacijskoga sustava
5. digitalizacija gradiva i pohrana digitalnih inačica
6. prezentacija gradiva javnosti kroz otvoreni pristup.

Sastavljanje aplikacijskoga profila

Prema Pravilniku KAM, aplikacijski je profil „shema sastavljena od elemenata podataka iz jedne ili više normi, kombiniranih i optimiziranih za određenu lokalnu aplikaciju”,⁸ stoga je za sastavljanje aplikacijskoga profila bilo potrebno proučiti novi pravilnik koji je još bio u izradi, ali javno dostupan na mrežnim stranicama, kao i ISAD(G)⁹ te ISAAR(CPF)¹⁰. S obzirom na to da je Pravilnik KAM razvijen na temelju postojećih standarda,¹¹ elementi opisa arhivskoga gradiva propisani normom ISAD(G) i elementi arhivističkoga normiranog zapisa propisani normom ISAAR(CPF) zastupljeni su u Pravilniku KAM. Aplikacijski profil sadržava elemente podataka koji su primjenjivi na različite vrste rukopisne i tiskane građe koja je zastupljena u fondu. Za vrijeme rada na aplikacijskome profilu i izrade primjera opisa evidentirana su pitanja i nedoumice povezane s primjenom pojedinih elemenata Pravilnika. Primjedbe su iznesene na sastancima Radne grupe arhivskih djelatnika Stalnog odbor za razvoj i održavanje *Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima* u studenome i prosincu 2020. godine te su uzete u obzir pri završnoj fazi razvoja Pravilnika KAM.

⁸ Pravilnik za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima, Pojmovnik.

⁹ ISAD(G): opća međunarodna norma za opis arhivskoga gradiva. 2. izd. Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 2001. [citirano: 2021-11-10] Dostupno na: [http://arhinet.arhiv.hr/_Download/PDF/ISAD_\(G\)_2_Izd_Hrv.pdf](http://arhinet.arhiv.hr/_Download/PDF/ISAD_(G)_2_Izd_Hrv.pdf)

¹⁰ ISAAR(CPF): međunarodna norma arhivističkog normiranog zapisa za pravne i fizičke osobe te obitelji. 2. izd. Zagreb, 2006. [citirano: 2021-11-10] Dostupno na: [http://arhinet.arhiv.hr/_Download/PDF/ISAAR\(CPF\)_2_Izd_Hrv.pdf](http://arhinet.arhiv.hr/_Download/PDF/ISAAR(CPF)_2_Izd_Hrv.pdf)

¹¹ Pravilnik za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima. Nav. dj. Predgovor.

Izrada baze podataka i informacijskoga sustava

Za potrebe ovoga projekta razvijen je informacijski sustav i baza podataka na temelju aplikacijskoga profila sastavljenoga od elemenata Pravilnika KAM. Izrađena je tablica obveznih i neobveznih elemenata podataka za opis arhivskoga gradiva s obzirom na ponovljivost i strukturu podataka. Razvoj informacijskoga sustava temeljio se na izradi relacijske baze podataka i administrativnoga sučelja za upravljanje podacima. Baza sadržava elemente podataka za opis gradiva, a posebno je izrađena i normativna baza za agente, vremenski raspon i mjesta te nadzirani rječnik. Baza podataka podržava različite odnose predviđene Pravilnikom KAM kako bi se korisnicima omogućio što kvalitetniji način pretraživanja. Kao rezultat međusobna povezivanja podataka korisnicima je na sučelju omogućeno pretraživanje po fasetama, tj. prema predmetu interesa. Također im je omogućeno da klikom na pojedine zapise dobiju detaljniji uvid u opis gradiva kao i u normativne zapise, a svaki zapis povezan je s digitalnom inačicom opisanoga dokumenta. U svakome trenutku prilikom pregleda zapisa moguće je vidjeti poveznicu s ostalim gradivom, tj. mjesto pojedinoga zapisa u hijerarhiji fonda. Time je omogućen nov način pretraživanja i otkrivanja informacija.

Opis gradiva prema Pravilniku za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima (KAM)

U fazi analiziranja standarda za opis gradiva uočeno je da je podatke opisa fonda iz analitičkoga inventara moguće "prepisati" u elemente podataka za opis fonda predviđene Pravilnikom KAM, stoga je opis na razini fonda uključivao u prvome redu upis podataka iz analitičkoga inventara u bazu podataka informacijskoga sustava. U fondu su zastupljene različite vrste gradiva te su za opis na razini pojedinačnih komada, uz elemente podataka koji su zajednički svim vrstama gradiva, korišteni i specifični elementi također propisani Pravilnikom KAM (npr. karte i planovi, skice, nacrti). Kako analitički inventar sadržava minimum opisnih podataka na razini pojedinačnoga komada (oznaka tehničke jedinice, signatura, naslov/sadržaj, vremenska oznaka, te napomena u kojoj je naveden podatak o opsegu te jeziku i materijalu podloge kad odstupa od prevladavajućega jezika i materijala na razini fonda), opis na razini komada dopunjen je dodatnim podacima u strukturiranome i nestrukturiranome obliku. U ovoj fazi opisano je gradivo na razini fonda, serija, podserija, predmeta i komada, a rad na iden-

tifikaciji i opisu agenata, mjesta i vremenskih raspona nastavlja se u narednome razdoblju.

Uz elemente koji opisuju jedinicu građe, u svakome zapisu uspostavljeni su odgovarajući odnosi predviđeni Pravilnikom KAM koji upućuju na kontekst i mogu biti predmet interesa korisnika. Obvezno je navesti povratni odnos između djela i stvaratelja kad god je to moguće¹² (npr. između fonda i stvaratelja arhivskoga gradiva), kao i odnos između cjeline i dijela djela¹³ (npr. bilježenje hijerarhijskih odnosa između fonda / serija / podserija / pojedinačnih komada) (Slika 1), te odnos dopune¹⁴ (npr. dopuna fonda). Bilježenje povratnoga odnosa između djela i vremenskoga raspona (npr. godina nastanka) nije obvezno,¹⁵ kao ni između djela i mjesta¹⁶ (npr. mjesto nastanka), ali je aplikacijskim profilom sastavljenim za potrebe projekta predviđeno, jednako kao i odnos između primjerka i mjesta (npr. mjesto čuvanja) kako bi se opis što više obogatio kontekstualnim vezama. Isto tako, odnos između djela i različitih agenata pobliže je određen njihovim specifičnim ulogama (npr. korespondent, adresat, ugovorna stranka itd.) kao i odnos između primjerka i agenta (npr. imatelj). Odnosi navedeni u strukturiranome obliku igraju važnu ulogu u pretraživanju gradiva fonda u skladu s korisničkim potrebama te njihova funkcionalnost dolazi do puna izražaja prilikom prikaza rezultata pretraživanja na korisničkome sučelju informacijskoga sustava (Slika 2).

Tijekom rada na opisu pojedinačnih komada i u komunikaciji s istraživačima, ispostavilo se da je u razdoblju između sređivanja gradiva i izrade inventara do danas došlo do novih spoznaja koje omogućuju svrstavanje nekih dokumenata iz serije 5. *Miscellanea* u generacijske serije prije povezivanja obitelji Draganić i Vrančić. Ti bi dokumenti trebali dobiti novu signaturu u skladu s mjestom u hijerarhiji fonda. Taj zahvat izvršit će se prilikom revizije fonda; zasad su dokumenti zadržali prvotnu signaturu, a u zapisu je uspostavljen odgovarajući odnos djelo – stvaratelj u skladu s novim spoznajama.

¹² Isto, 10.9.2.

¹³ Isto, 10.1.2

¹⁴ Isto.

¹⁵ Isto, 10.19

¹⁶ Isto, 10.13

Obiteljski fond Draganić Vrančić: Digitalizacija i primjena
Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima (KAM)

Naslovna → Katalog → Pismo cara Maksimilijana II. kardinalu Filippu Boncompagniju

DIGITALIZIRANO GRAĐIVO

Obiteljski fond Draganić Vrančić
(1434. - 1921.)

- HR-DAZD-352. OBITELJSKI FOND DRAGANIĆ VRANČIĆ
 - 1. OBITELJ VRANČIĆ
 - 1.1. Antun Vrančić rod. 1504. sin Frane

Pretraži Zatvori

Razina opisa:	komad
Vrsta medija:	neposredovani
Oblik sadržaja:	tekst, vizualni/a
Identifikator djela:	HR-DAZD-352.1.1.2
Usvojeni naslov djela:	Pismo cara Maksimilijana II. kardinalu Filippu Boncompagniju
Dodatno obilježje djela:	komad
Identifikator primjerka:	HR-DAZD-352.1.1.2
Preporučeni način citiranja:	HR-DAZD-352 Obitelj Draganić Vrančić (1434. - 1921.), 1.1.2 Pismo cara Maksimilijana II. kardinalu Filippu Boncompagniju, 2. 12. 1572., kut. 1

Slika 1. Prikaz hijerarhijskoga odnosa između fonda, serija, podserija i pojedinačnih komada na korisničkom sučelju

Pretraga

Pretražite katalog Broj zapisa: (3) Poredaj po: **Relevantnosti** Naslovu Identifikatoru

Raspon godina: 1434 - 1921
PRETRAŽI PO GODINAMA
OČISTI SVE FILTERE

Aktivni filteri:
✖ Draganić Vrančić, Nikola Mihovil
✖ ita

Jezik: ita 206, lat 62, ger/deu 8, hrv 8

Razina opisa: komad 141, predmet 60, podserija 43, serija 5, ...

Nikola Mihovil Draganić Vrančić rođen 1740., sin Frane

Naslov: Nikola Mihovil Draganić Vrančić rođen 1740., sin Frane
Vrijeme nastanka djela: 1789-1805
Fond: OBITELJSKI FOND DRAGANIĆ VRANČIĆ → OBITELJ DRAGANIĆ VRANČIĆ
Identifikator: HR-DAZD-352.3.2
Stvaratelj: Draganić Vrančić, Nikola Mihovil
Razina opisa: podserija
Opseg: 20 košuljica
Jezik: hrv, ita

Detalji Digitalizirano građivo

Imovinsko-pravni spisi

Naslov: Imovinsko-pravni spisi
Vrijeme nastanka djela: 1789-1803

Slika 2. Prikaz rezultata pretraživanja u obliku faseta

Dizajn korisničkog sučelja informacijskoga sustava

Prilikom dizajna mrežnoga sučelja uzete su u obzir preporuke da se na mrežnome mjestu projekta opišu ciljevi i svrha projekta, jasno navodeći opseg, porijeklo i metode odabira materijala. Prilikom toga treba imati jasnu predodžbu o korisnicima i njihovim potrebama te se po mogućnosti s njima prethodno posavjetovati. Potrebno je imati dobru tehničku podršku kao i stručne suradnike koji su zaduženi za često ažuriranje sučelja kako bi vodili brigu o sadržaju i njegovoj vjerodostojnosti. Također, treba navesti voditelje i suradnike na projektu, što dodatno doprinosi povjerenju korisnika u sadržaj. Korisnicima je jako važno da je sučelje u skladu s njihovim stvarnim iskustvom te da je sadržaj organiziran na jasan način. To nadalje podrazumijeva korištenje njima poznate terminologije, tj. nazive koji su razumljivi istraživačima, kao i to da mrežna stranica projekta ima zanimljivo sučelje, mogućnost brze navigacije, tehničku podršku te pristup sadržaju u otvorenoj formi. Povjerenje u sadržaj jedan je od ključnih čimbenika zbog kojih će korisnici pristupiti mrežnoj stranici projekta, a tomu pridonose navedeni podaci o suradnicima, odnosno o projektu.¹⁷

Korisničko sučelje nudi dva načina pretraživanja: preko hijerarhijske strukture fonda i tražilice kataloga. Posebno se može pretraživati i filtrirati prema određenome predmetu interesa kao što je npr. naslov, godina, mjesto, stvaratelj itd. (Slika 3). Sučelje je prilagođeno pretraživanju mobilnim uređajima.

¹⁷ Warwick, Claire. Studying users in digital humanities. // Digital humanities in practice / ed. by Claire Warwick, Melissa Terras and Julianne Nyhan. London: Facet Publishing, 2012. Str. 1–21.

The screenshot shows a search interface for the 'Obiteljski fond Draganić Vrančić'. The search term 'faust vrančić' is entered in the search bar. The results are filtered by 'nacrti' (drawings). The interface includes a search bar, a filter section with 'Aktivni filteri: nacrti', and a list of search results. The first result is 'Nacrt ručnog mlina' (Drawing of a hand mill) with details: Naslov: Nacrt ručnog mlina; Fond: OBITELJSKI FOND DRAGANIĆ VRANČIĆ- OBITELJ VRANČIĆ- Faust Vrančić rod. 1551.- Spisni vezani uz Faustove izume; Identifikator: HR-DAZD-352.1.3.2.3; Stvaratelj: Faust Vrančić; Razina opisa: komad; Opseg: 1 list; Jezik: ita. The second result is 'Nacrt konstrukcije fontane u Toledu' (Drawing of a fountain construction in Toledo) with details: Naslov: Nacrt konstrukcije fontane u Toledu; Fond: OBITELJSKI FOND DRAGANIĆ VRANČIĆ- OBITELJ VRANČIĆ-.

Slika 3. Prikaz rezultata pretraživanja za Fausta Vrančića filtriranih po kriteriju “nacrti”

Digitalizacija gradiva i pohrana digitalnih inačica

U Fotolaboratoriju Državnoga arhiva u Zadru obavlja se digitalno snimanje gradiva radi izrade sigurnosnih snimaka od 2013. godine. U početku je korisnicima omogućena jednostavnija dostupnost gradiva u čitaonici Arhiva kroz interni informacijski sustav, a zatim i kroz Digitalni arhiv na mrežnim stranicama Arhiva. Digitalizirano je nekoliko vrijednih arhivskih fondova, a sustavno se digitaliziraju i matične knjige.

Digitalizaciju fonda obitelji Draganić Vrančić obavili su djelatnici fotolaboratorija, a cjelokupan proces digitalizacije odvijao se nekoliko mjeseci u nekoliko faza. U prvoj fazi gradivo je pregledano i izravnano. U drugoj je fazi digitalizirano na skeneru model SupraScanII – Cam7600RGB. Zbog različitih formata svaki skenirani dokument trebalo je posebno urediti i posdesiti. Digitalne preslike posložene su prema fizičkome stanju gradiva u četiri mape (kutija 1, 2, 3 i trezor) i za trajnu pohranu spremljene u TIFF

formatu.¹⁸ Za dugoročno očuvanje važni su i metapodaci koje skener sprema u slikovnu datoteku.

Ukupno je napravljeno 2387 preslika. Za korištenje digitalnoga gradiva na mreži izvršena je konverzija u JPEG format. Digitalne su snimke pregledane, provjerene i razvrstane u mape prema arhivskoj signaturi. Ponovljeno je skeniranje nekoliko dokumenata zbog loše čitljivosti te su skenirani dokumenti koji su u prethodnoj fazi omaškom preskočeni. Nakon toga pristupilo se sljedećoj fazi obrade digitalnih snimaka kako bi se doveli u što bolju korelaciju s izvornikom. Za to se rabio program Adobe Photoshop Lightroom Classic 10.4. U četvrtoj fazi napravljen je prijenos i pohrana digitalnoga gradiva na server Arhiva, a u posljednjoj, petoj fazi, računalni je stručnjak zaštitio digitalne inačice vodenim žigom Državnoga arhiva u Zadru te izvršio postupak spajanja digitalnoga gradiva i zapisa.

Prezentacija gradiva javnosti kroz otvoreni pristup

Gradivo je u digitalnome obliku dostupno putem mrežnoga sučelja informacijskoga sustava u Digitalnome arhivu na stranicama Državnoga arhiva u Zadru.¹⁹ Digitalnim inačicama može se pristupiti poveznicom u korisničkome prikazu pojedinoga zapisa (Slika 4).

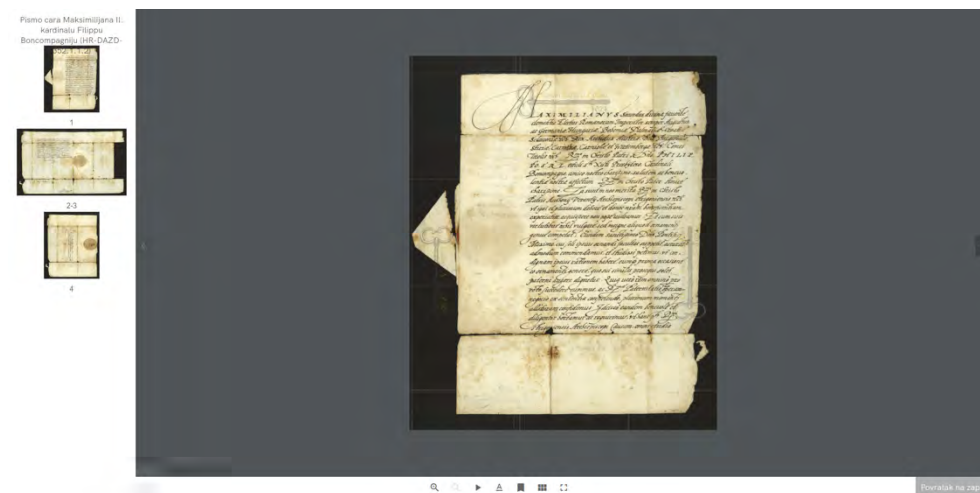
S razvojem novih tehnologija porasla su i korisnička očekivanja, stoga je potrebno obavijesna pomagala u tradicionalnoj formi na papiru redizajnirati i prilagoditi novim zahtjevima korisnika.²⁰ Interoperabilnost i razmjena informacija među srodnim baštinskim ustanovama postaje temelj suvremena pristupa organizaciji informacija u digitalnome okruženju. Granice među arhivima, knjižnicama, muzejima i srodnim ustanovama u takvu okruženju postupno nestaju, stoga je primjena Pravilnika KAM na opis arhivskoga gradiva bitan korak k ujednačavanju opisa jer Pravilnik propisuje zajedničke elemente za identifikaciju i opis. Postizanje elementarne ujednačenosti opisa u različitim zajednicama primarno je s aspekta povezivanja podataka te

¹⁸ Preporuka većine međunarodnih smjernica za pohranu slikovnih datoteka. Prema: Smjernice za digitalizaciju kulturne baštine. Nav. dj., str. 24.

¹⁹ Državni arhiv u Zadru. Digitalni arhiv. Obitelj Draganić Vrančić: digitalizacija i primjena Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima (KAM) [citirano: 2021-11-10] Dostupno na: <http://projekt-dv.dazd.hr/>

²⁰ Molnar, Branka. Obrada i opis arhivskoga gradiva obiteljskih i osobnih fondova. // Izlaganja s 2. kongresa hrvatskih arhivista [Elektronička građa]: arhivi i društvo – izazovi suvremenog doba / [ur. Ivana Prgin]. Zagreb: Hrvatsko arhivističko društvo, 2005. Str. 9.

njihova korištenja unutar sustava u kojemu se mogu pretraživati distribuirane informacije iz različitih izvora. Važno je naglasiti da je Pravilnik KAM nastao na temelju međunarodnih i nacionalnih norma te konceptualnih modela koji su razvijeni unutar međunarodne knjižnične, arhivske i muzejske zajednice,²¹ stoga je njegova svrha standardizirati opis građe u arhivima, muzejima i knjižnicama te time doprinijeti što učinkovitijoj i djelotvornijoj razmjeni, dijeljenju, integraciji, kao i ponovnoj uporabi podataka.²² Tim postupkom uvelike se doprinosi kvalitetnijoj međusobnoj suradnji triju baštinskih zajednica, čime se povećava dostupnost informacija o građi.

Slika 4. Digitalizirano gradivo

Zaključak

Može se zaključiti da su postavljeni ciljevi projekta Digitalizacija i primjena *Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima* (KAM) većim dijelom ostvareni u prvim dvjema fazama. Omogućen je slobodan pristup digitalnim inačicama dokumenata, što će definitivno olakšati pristup i potaknuti daljnje istraživanje fonda. U trećoj fazi projekta očekuje se da će prezentacija rezultata javnosti potaknuti imatelje gradiva koje pripada fondu obitelji Draganić Vrančić da također digitaliziraju gradivo koje

²¹ Pravilnik za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima. Nav. dj., Predgovor.

²² Isto, A 2.

čuvaju i opišu ga metapodacima kako bi fond u cjelini bio dostupan u mrežnome okruženju.

Nakon što je gradivo opisano, može se zaključiti da su elementi Pravilnika KAM primjenjivi na opis arhivskoga gradiva na svim razinama opisa. Osobito se može preporučiti za opis komadnoga gradiva jer pojedinačni dokumenti često pripadaju različitim vrstama građe (npr. karte, nacrti, skice, letci), a s obzirom na to da Pravilnik KAM sadržava skup elemenata primjenjivih na sve vrste građe koja se nalazi u arhivima, knjižnicama i muzejima, korištenjem preporučenih elemenata moguće ih je sve na odgovarajući način opisati koristeći se, uz obvezne elemente, i onim izbornima onoliko detaljno koliko je predviđeno aplikacijskim profilom. Informacije o gradivu iskazane elementima Pravilnika KAM arhivistički opis čine prikladnim za digitalno okruženje jer zadovoljavaju potrebe korisnika za pronalaženjem, identifikacijom, odabirom i pristupom arhivskom gradivu te njegovim istraživanjem, pa se za buduće projekte digitalizacije može preporučiti opisivanje digitaliziranoga arhivskog gradiva metapodacima u skladu s Pravilnikom KAM te osuvremenjivanje informacijskih sustava koji će omogućiti punu funkcionalnost takva opisa.

U odnosu na dosadašnji analitički inventar u papirnatome obliku, novost je u tome da je zapis u virtualnome okruženju dinamičan, što znači da ga je uvijek moguće nadopunjavati i povezivati, ponovno koristiti. Stoga je bitno naglasiti da ovim predstavljanjem projekt ne završava, on se nastavlja razvijati koristeći se suvremenim oblicima komuniciranja digitalne baštine. Budući da je jedan od ciljeva projekta okupljanje suradnika, istraživača i znanstvenika iz različitih područja u namjeri poticanja interdisciplinarnoga pristupa istraživanju fonda, u suradnji s istraživačima zapisi se mogu nadopunjavati i nadograđivati informacijama na temelju novih otkrića i interpretacija. S obzirom na to da se radi o prvome projektu primjene Pravilnika KAM na identifikaciju i opis arhivskoga gradiva u državnim arhivima u Hrvatskoj, čime je omogućen detaljniji način pretraživanja informacija o gradivu, komunikacija i razmjena iskustava unutar stručne i znanstvene zajednice dobrodošla je. U tu svrhu otvorena je adresa elektroničke pošte projekta: draganic.vrancic@dazd.hr.

Literatura

Državni arhiv u Zadru. Digitalni arhiv. Obitelj Draganić Vrančić: digitalizacija i primjena *Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima* (KAM) [citirano: 2021-11-10] Dostupno na: <http://projekt-dv.dazd.hr/>.

ISAD(G): opća međunarodna norma za opis arhivskoga gradiva. 2. izd. Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 2001. [citirano: 2021-11-10] Dostupno na: [http://arhinet.arhiv.hr/_Download/PDF/ISAD_\(G\)_2_Izd_Hrv.pdf](http://arhinet.arhiv.hr/_Download/PDF/ISAD_(G)_2_Izd_Hrv.pdf).

ISAAR(CPF): međunarodna norma arhivističkog normiranog zapisa za pravne i fizičke osobe te obitelji. 2. izd. Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 2006. [citirano: 2021-11-10] Dostupno na: [http://arhinet.arhiv.hr/_Download/PDF/ISAAR\(CPF\)_2_Izd_Hrv.pdf](http://arhinet.arhiv.hr/_Download/PDF/ISAAR(CPF)_2_Izd_Hrv.pdf).

Kolić, Dubravka. Obitelj Draganić Vrančić: analitički inventar. Zadar: Državni arhiv u Zadru, 2013.

Lučić, Melina. Osobni arhivski fondovi: arhivistički pogled na prikupljanje, obradbu i interpretaciju rukopisnih ostavština u baštinskim institucijama. Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 2014.

Molnar, Branka. Obrada i opis arhivskoga gradiva obiteljskih i osobnih fondova. // Izlaganja s 2. kongresa hrvatskih arhivista [Elektronička građa]: arhivi i društvo – izazovi suvremenog doba. / [ur. Ivana Prgin]. Zagreb: Hrvatsko arhivističko društvo, 2005. Str. 1–10.

Pravilnik za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima. Zagreb: Hrvatski državni arhiv; Muzejski dokumentacijski centar; Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2021. [citirano: 2021-11-10] Dostupno na: <https://pravilnik.kam.hr>

Smjernice za digitalizaciju kulturne baštine. Projekt "e-Kultura Digitalizacija kulturne baštine". Studeni 2020. [citirano: 2021-11-09] Dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/kulturna%20ba%C5%A1tina/e-kultura%20smjernice//Smjernice%20za%20digitalizaciju%20kulturne%20ba%C5%A1tine.docx>

Warwick, Claire. Studying users in digital humanities. // Digital humanities in practice / ed. by Claire Warwick, Melissa Terras and Julianne Nyhan. London: Facet Publishing, 2012. Str. 1–21.

Zbornik o Antunu Vrančiću: zbornik radova sa znanstvenoga skupa o Antunu Vrančiću, Šibenik, 11. – 12. lipnja 2004. / [ur. Vilijam Lakić]. Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2005.

Zbornik o Faustu Vrančiću: zbornik radova sa Znanstvenog skupa Obitelj Vrančić u hrvatskoj književnosti i znanosti, Šibenik, 12. – 14. rujna 1995. [ur. Vilijam Lakić]. Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2001.